

Asuminen urbaanin identiteetin rakentajana ja muita kirjoituksia

Gromark, Sten & Ilmonen, Mervi & Padaam, Katrin & Støa, Eli (toim.)
(2016). *Ways of residing in transformation: Interdisciplinary Perspectives*.
Ashgate.

Anna Kajosaari

Asumisen sosiaaliset, tilalliset ja materiaaliset ulottuvuudet sivuavat tavalla tai toisella lähes kaikkia urbaanin elämän osa-alueita. Toteutunut asumisratkaisu – asunto, pihapiiri, asuinalue – on monesti myös tärkein kosketuspinta yksilön ja urbaanin ympäristön välillä. Ehkä juuri asumiskokemusten kokonaisvaltaisuuden vuoksi niiden merkitys yksilön toiminnan ja toimintaympäristön hahmottamisessa on jäänyt vähäiselle huomiolle monilla asumistutkimuksesta irrallisilla tieteenaloilla. Tunnistan kyseisen haasteen esimerkiksi määrällisiin menetelmiin perustuvassa aktiivisen liikkumisen tutkimuksessa, jota sivuan rakennetun ympäristön ja aktiivisia liikkumistapoja edistävien elämäntyylien suhdetta käsittelevässä väitöskirjatutkimuksessani. Tällä tutkimusalalla, kuten monella muullakin rakennetusta ympäristöstä kiinnostuneella alalla, lähtökohtaisesti kulttuuri- ja kontekstisidonnaiset asumiskysymykset ajautuvat usein ”yhteiskunnallisen kontekstin” kattokäsitteen alle. Vakiintuneita asumiseen liittyviä olettamuksia esimerkiksi asuntokuntien rakenteesta tai kodeiksi miellettyjen asuinpaikkojen lukumäärästä kyseenalaistetaan harvoin. Monitieteellisellä, erikoistuvia asumisen tapoja kartoittavalla tutkimuksella onkin mahdollisuus päivittää asumiseen liittyviä ennakko-olettamuksia yli tutkimusalarajojen.

Pyrkimys soveltaa asukasnäkökulmaa painottavaa tutkimusotetta perinteisen asumistutkimuksen ulkopuolella tekeekin tässä arvostelussa esiteltävästä *Ways of Residing in Transformation: Interdisciplinary Perspectives* -teoksesta sekä ajankohtaisen että kiinnostavan myös asumistutkimukseen vähäisemmin perehtyneelle lukijalle. Kirjoituskokoelma esittelee vuosina 2008–2011 toimineen *Visions of residential futures: Housing in Transformation (VISURF)* –hankkeen tuloksia. Monitieteellinen hanke kehitti pohjoismais-baltialaista tutkimusyhteistyötä urbaanin asumistutkimuksen kentällä ja loi edellytyksiä muun muassa arkkitehtuuria, sosiologiaa ja taloustieteitä yhdistävälle tutkimukselle. *Ways of Residing in Transformation* on teoksena vastaavan monialainen. Metodisesti ja teoreettisilta lähtökohdiltaan monipuolisia kirjoituksia yhdistää ajankohtaisten asumisen ilmiöiden lähestyminen teoksen epistemologisen viitekehyksen, sosiaalisen konstruktioismin näkökulmasta.

Asumistoiveista- ja kokemuksista

Kokoelma jakaantuu temaattisesti kahteen osaan, joista ensimmäinen kokoaa yhteen asumistoiveiden, -tarpeiden ja asumisen elettyjen kokemusten erikoistumista käsittelevää tutkimusta. Asumisen realiteetit hahmottuvat toimintakentässä, jota määrittävät muun muassa demografisen rakenteen muutokset, lisääntyvä kansainvälinen liikkuvuus sekä yksilöllisten asumisratkaisujen kasvava kysyntä. Yhteiskunnallisten muutosten suhdetta yksilön identiteettiin jäsennetään elämäntyyli tutkimukselle luonteenomaisesti myös Ulrich Beckin individualisaatioteorian käsitteellistämällä. Tässä yhteydessä muuttuvat asumisen tavat – *ways of residing* – kuvastavat asumista yhtenä keskeisimmistä yksilöllisen elämäntyylin ilmentäjistä. Kyseinen viitekehys hahmottuu parhaiten teoksen ensimmäisen osan avaavassa Mervi Ilmosen luvussa, jossa Ilmonen tarkastelee asumispreferenssien roolia tutkimuksessa ja suunnittelussa osana laajempaa, asumisen yhteiskunnallisista merkityksistä käytävää keskustelua.

Asumista urbaanin identiteetin rakentajana lähestytään myös Katrin Paadamin, Kristel Siilakin ja Sten Gromarkin tapaustutkimuksessa, jossa kirjoittajat käsittelevät aihetta Tallinnan historiallisia teollisuusympäristöjä muokkaavan gentrifikaatiokehityksen kontekstissa. Margrethe Aunen ja Eli Støan norjalaisia kakkosasuntoja käsittelevä luku tuo vastaavasti esiin kiinnostavia näkökulmia asunnosta ja kodista yksilöllisen elämäntyylin fyysisinä ilmentäjinä. Melissa Fernández Arrigoitia ja Kathleen Scanlon kuvaavat puolestaan asumistoiveiden toteuttamiseen liittyviä käytännön haasteita lontoolaiseen ikääntyvien yhteisasumishankkeeseen liittyvien esimerkkien kautta.

Asukasnäkökulma suunnittelun tukena

Asumistoiveiden ja -tarpeiden erikoistumisen tunnistaminen sekä sosiaalisesti että ekologisesti kestävä asuntotarjonnan turvaaminen ovat keskeisiä eurooppalaisen asuntopolitiikan ja -suunnittelun haasteita. Asumisen rooli yksilöllisen elämäntyylin ilmentäjänä on korostunut myös suomalaisella asumiskentällä viime vuosina käydyissä keskusteluissa. Teoksen jälkimmäinen osa käsittelee monia edellisissä kappaleissa tunnistettuja tarpeita laajemmin yhdyskuntasuunnittelun ja asuntopolitiikan toiminnallisessa viitekehyksessä. Pascal De Decker ja Caroline Newton analysoivat asumiskysymyksistä käytävää yhteiskunnallista keskustelua diskurssianalyysin keinoin ja tunnistavat tapoja, joilla diskurssiin vakiintuneet käsitteet ja mielikuvat osaltaan ohjaavat poliittista päätöksentekoa ja toisintavat itseään. Karin Krokfors tunnistaa vastaavia rakenteellisia rajoitteita tarkastellessaan Suomen ja Iso-Britannian asuntotuotanto- ja suunnittelujärjestelmien kykyä vastata muuttuviin asumistarpeisiin. Osaan kootut kirjoitukset tarjoavat myös esimerkkejä onnistuneista suunnit-

teluhankkeista. Sten Gromark ja Katrin Paadam esittelevät pariisilaisen *La tour Bois-le-Prêtre* -vuokra-asuntokompleksin uudistushankkeesta opittuja hyviä, paikallisesti ja sosiaalisesti kestäviä toimintatapoja. Kotimaisittain tuttu Helsingin Jätkäsaaren *Malta*-talo on myös mukana esimerkkinä yhteisöllistä ja ekologista elämäntapaa edistävästä asukaslähtöisestä suunnittelusta.

Tapaustutkimukset eri kansallisten asuntotuotantojärjestelmien ja asuntomarkkinoiden toiminnasta sekä asumiseen liittyvien toiveiden ja tarpeiden kulttuuri- ja kontekstisidonnaisuudesta korostavat osaltaan asumisen ja asumiskokemusten polkuriippuvaisuutta. Monet kokoelman kirjoituksista tarkastelevatkin aika-, paikka- ja kulttuurisidonnaisia havaintoja sosiaalisen konstruktionismin hengessä yhteydessä laajempiin makrotason muutoksiin. Tämä globaalin ja paikallisen vuorovaikutus havainnollistuu parhaiten kokoelman toisen osan päättävissä luvuissa. Sigríður Kristjánsdóttir ja Jón Rúnar Sveinsson kuvaavat vuoden 2008 finanssikriisin vaikutuksia Islannin asuntomarkkinoihin, jotka saavat fyysisen muodon kaupunkirakenteessa esikaupunkialuiden keskeytyneinä rakennushankkeina, ”moderneina aavekaupunkeina”. Teoksen päättävä Karina Landmanin kirjoitus erilaistuvista asumisen tavoista Etelä-Afrikan kaupungeissa tilallisina, sosiaalisina sekä symbolisina prosesseina tuo keskusteluun kaivattua näkökulmaa globaalista etelästä.

Lopuksi

On hienoa, että pitkäaikaisen ja monialaisen yhteistyön tuloksia on koottu yksiin kansiin. Kuten teoksen toimittajat toteavatkin, on selvää, että epistemologisten tavoitteiden ohella työtä on ohjannut vahva halu havainnollistaa ajankohtaisia asumisen ilmiöitä empiiristen esimerkkien ja monitieteellisen lähestymistavan kautta. Kokoelmamuotoiseen teokseen kootut kirjoitukset toimivat toki parhaiten yhtenäisenä kokonaisuutena, mutta eri tutkimushankkeita esittelevät luvut avautuvat myös itsenäisinä kirjoituksina. Tämän ansiosta *Ways of Residing in Transformation* -teosta voikin lähestyä monin silmin – kannanottona kokonaisvaltaisen, asukasnäkökulmaa ymmärtävän ja kontekstisidonnaisen tutkimusparadigman puolesta, tai vaihtoehtoisesti kokoelmana oivaltavia tapaustutkimuksia muuttuvalta asumisen kentältä.